

Veto

Leuven Studentenweekblad
Jaargang 13, '86-'87
Nr. 22, dd. 9 maart 1987
ISSN: 0773-5162

Leuvense Overkoepelende Kringorganisatie
Verant. Uitg.: Filip Huyzentruyt
's Meiersstraat 5, 3000 Leuven
Tel. 016/22.44.38

Jan Hoet

Paul De Grauwe

Patrick Dewael

Johan Thielemans

Klaas Tindemans

Kunst en Beleid "Simplifikatie op de grootst mogelijke schaal"

Ondanks een akute aanval van waanzin bij de meerderheid van de studenten slaagde het debat "Kunst en Beleid" van Ekonomika vorige dinsdag er in heel wat volk te lokken. Dat was ook wel te verwachten, want het panel was "op niveau": Jan Hoet (konservator van het Museum voor Hedendaagse Kunst te Gent), minister van Kultuur van de Vlaamse Gemeenschap Patrick Dewael, professor Paul De Grauwe (stilaan een vaste rubriek in Veto...), en Klaas Tindemans (dramaturg van de Nationale Opera). Tindemans verving Gerard Mortier, directeur van de Munt, die ziek was. Het geheel werd in goede banen geleid door Johan Thielemans, bekend van "Eiland" op BRT-TV.

Het gesprekstema Kunst en Beleid werd al snel beperkt tot de vraag of je al dan niet subsidies mag verlenen aan kunstenaars — beeldhouwers, schilders, auteurs, kineasten, teatermakers, enzovoort. Het uitgangspunt van de discussie werd hierbij Paul De Grauwes visie op het probleem. De Grauwe had zich voorzien van grof geschut, namelijk cijfers en gra-

fieken over vooral de participatie aan de verschillende kunstvormen. Hieruit bleek duidelijk dat maar een beperkt deel van de populatie naar de opera gaat, een klassiek concert meepikt, teater bezoekt. Dat is vooral de hoogst geschoolde laag van de bevolking, die voor een deel ook de rijkste is. Subsidie is geld van de gemeenschap, en vindt bij De Grauwe alleen genade

als heel de gemeenschap ervan profiteert. Dat laatste is niet het geval, dus is er een probleem. Nu zouden die subsidies er wel nog door kunnen als ze niet zo hoog waren, maar nu gaat men voor De Grauwe echt te ver. Het teater bijvoorbeeld leeft volgens hem tot 80% op basis van het overheidsgeld...

De konklusie is eenvoudig: de elite die aan cultuur deelneemt, moet er dan maar wat meer voor betalen, ze hebben toch geld zat. Konkreet zou hij willen dat de overheid alleen een "enveloppe" vastlegt — een dunne

denk ik zo — en verder "het volk laat beslissen". Gemor bij het publiek natuurlijk, maar De Grauwe ging door: "Ik weet dat dit geen populaire idee is in kunstenaarsmiddelen, maar ik weet ook dat we veel meer moeten vertrouwen op de goede smaak van het publiek." Zo zal je dan volgens De Grauwe uiteindelijk een kulturaanbod krijgen dat aansluit bij de noden van het volk, want geen volk in de zaal of het museum betekent... geen geld in de kassa.

Geen van de andere leden in het panel kon hiermee akkoord gaan. De aanval tegen De Grauwe was ingezet. Minister Dewael — die er die avond in slaagde zichzelf erg goed te "promoten" — stelde het eenvoudig: "Kunst is geen economie". De wet van vraag en aanbod — een heilige economische wet — geldt niet bij cultuur. Bovendien is cultuur meer

dan alleen maar schone kunsten; het is ook mode, architectuur... U weet wel: Vlaanderen leeft. In diezelfde lijn is slechts 14% van het budget van Kultuur gereserveerd voor de schone kunsten, dus gaat het niet om zoveel geld.

Dewael is ook voorstander van een andere financieringswijze, maar dan moet bijvoorbeeld sponsoring wel fiscaal een stuk aantrekkelijker gemaakt worden. Het publiek is niet dom, maar van kunst heeft het geen kaas gegeten. Vraag het dus niet of het teater moet blijven bestaan, maar zorg dat de kinderen op school teater leren kennen en automatisch ook leren waarderen.

Een anekdote van Klaas Tindemans toonde hoe dat "analfabetisme" het teater bevoordigt: in Nederland moest onlangs een voorstelling voor kleuters worden stopgezet omdat met de kinde-

vervolg op p. 4

Vlamingen contra Walen Pers werkt vooroordelen in de hand

Zijn Walen vuiler en luier dan Vlamingen; is de BRT een bastion van fransgezinde communisten; zijn wij meer bevooroordeeld dan onze Waalse burens? Op deze en andere vragen trachtten een viertal mensen vorige woensdag een antwoord te formuleren, dit in het kader van de vredesweek. Het koude weer en een 'belangrijke' voetbalwedstrijd konden niet verhinderen dat het zaaltje op de bovenste verdieping van de 'bunker' toch nog redelijk gevuld was.

Zoals de moderator, professor Lagrou, had aangegeven, zou het een talkshow worden, eerder dan een debat. De vier heren vertelden rustig, één na één, wat ze te vertellen hadden, zonder elkaar in de haren te vliegen, en na de pauze antwoordden ze al bijna even netjes op de (schriftelijke) vragen vanuit het publiek. Geen getier, geen bitsige woordenwisselingen, gewoon een gezellige, bijwijlen interessante bedoening.

J. Fontaine, een Waals publicist, onder andere verantwoordelijk voor "Brief uit Wallonië" in *Kultuurleven*, mocht de spits afbijten. Hij deed dit in het Frans: zijn Nederlands was al te bedenkelijke kwaliteit, rechtvaardigde hij achteraf (in het Nederlands).

Allereerst legde hij er de nadruk op dat hij Waal was, en geen franstalige tout court. Walen hebben een eigen cultuur, een eigen taal, die duidelijk onderscheiden dienen te worden van

de Franse.

Even later kregen we te horen dat niet enkel Vlamingen een aantal welomlijnde ideeën hebben over de Walen, maar dat, stel je voor, het omgekeerde ook waar is. Zo zou de gemiddelde franstalige Belg de strijd die de Vlamingen gestreden hebben voor een evenwaardige status wel begrijpen, maar ziet hij de huidige Vlaamse beweging, en misschien wel de Vlaming als zodanig als zijnde lichtjes fascistisch getint. Een ander gevoel dat tegenwoordig sterk leeft bij onze zuidelijke landgenoten is dat België gedomineerd wordt door de Vlamingen.

Ook Walter Zinnen, BRT-medewerker, had het over vooroordelen. Iedere zichzelf respecterende Vlaming weet dat de Walen lui zijn, rood, en dat ze lustig de zuurverdiende Vlaamse centjes opsoepieren. De Belgische pers geeft weinig informatie over het andere landsdeelte en werkt zelfs

dikwijls deze vooroordelen in de hand. De rol van BRT en RTBF bestaat er volgens Zinnen in de bestaande malaise te bestrijden.

Wel vreest hij dat de invloed die de media, dus ook de BRT, kunnen uitoefenen op de publieke opinie, niet enorm groot is. De pers zou hooguit een opinie-bevestigende rol spelen. Eenieder haalt uit een televisieprogramma of een krantenartikel slechts datgene wat de eigen mening versterkt.

Toch doet de BRT soms (niet al te dikwijls) een lovenswaardige poging om iets aan de toestand te veranderen. Een bijdrage over Happart, enkele woordjes over de IJzerbedevaart; het doet er niet toe. De reacties zijn voorspelbaar: die linkse BRT laat alweer een benedeider aan het woord; kan het voor de zoveelste maal niet aten om het symbool van de Vlaamse trots te kraken. Als het om kommunautaire zaken gaat, wordt de rationaliteit in België blijkbaar overboord geworpen.

Een derde bijdrage aan deze avond was afkomstig van Fordijn, een communicatiewetenschapper verbonden aan de Gentse unief.

Die wist de aanwezigen te vertellen dat onderzoek had uitgewezen dat BRT en RTBF vanuit de meest neutrale nieuwsbronnen zijn voor de Vlaams-

vervolg op p. 3

J. Fontaine: "Walen hebben een eigen cultuur die duidelijk onderscheiden dient te worden van de Franse" (Foto Jeroen Revalk)

lezersbrieven

Alle lezersreacties kunnen bezorgd worden op de het redaktiesekretariaat in de 's Meiersstraat 5, 3000 Leuven.

De brieven moeten betrekking hebben op in Veto behandelde onderwerpen of op Leuvense (studenten)aktualiteit, en ondertekend zijn met naam, studiejaar en adres. Wie liever niet heeft dat zijn naam gepubliceerd wordt, moet dit duidelijk motiveren.

Brieven die langer zijn dan 25 regels van 68 aanslagen (spaties inbegrepen; dit komt overeen met ca. 1 getikte blz. met een dubbele interlinie) worden in principe ingekort.

Verwerpelijk

Ik schrijf! Ik verzamel enkele woorden over iets wat me enigszins kwaad maakte de voorbije weken. Ooit, een tijd geleden, vond de mens het zinvol — in zijn drang om alles te ordenen in wit en zwart — om zijn soortgenoten in te delen volgens seksuele 'gerichtheid'. Bij deze poging tot greep op de werkelijkheid is het allemaal een beetje begonnen. Het wordt echter helemaal erg als men ook gaat indelen in goed en kwaad, volledig en onvolledig. Onze enige ware kerk vertikt het nog steeds om dit gedrag af te leren, intengende! Ik lees in Veto hoe homoseksuele of lesbische studenten nog steeds moeilijkheden ondervinden om in de les hun activiteiten aan te kondigen, "omdat dit een katholieke universiteit is". Ik lees dat de academische overheid het niet gepast vindt om in een veertien-daagse rondrelatievorming en seksualiteit ook homo's en lesbiennes te betrekken. Ik lees het gezwets van Daelemans in Veto. Ik lees iets gelijkaardig in het nieuwe 'geloofsboek'. En dan zou ik woest willen worden, soms Ik zou diplomatisch kunnen worden en zeggen dat het geloofsboek een tactische fout is.

Zoiets als: als je wat minder zou moraliseren, zou je imago wat vriendelijker worden, 'wat in deze kerk-kristijntijd niet slecht zou zijn. Of ook: door een andere houding zouden meer homo's en lesbiennes zich misschien wel een thuis kunnen voelen in de kerk. Maar ik heb er geen zin meer in. Vanop een afstandje kijk ik toe hoe deze kerk haar eigen graf delft. Ik heb respect voor mensen die overtuigd hun kristen-zijn beleven, maar het kerkelijk geleuter wens ik niet meer te pikken. De kerk zou er goed aan doen met eindelijk eens te erkennen dat ze een groep van mensen is. Ze heeft echter de pretentie de mens te willen controleren, ordenen in oprecht en vals. Nog steeds wil ze een greep op het individu door simplistische vraag-en-antwoord-spelletjes. Dit spel met woorden is verwerpelijk. Ik hou niet van grote woorden, niet van de grote rechtvaardigheid, niet van de grote tolerantie. Ik geloof ook dat homo's en lesbiennes geen behoefte hebben aan woorden. Ondertussen heb ik echter toch geschreven...

Jan Merten:

Hoffelijk

Zou het mogelijk zijn op zo'n manier affiches te plakken dat:

1. er plaats over blijft voor de volgende plakploeg. Zoniet moet deze jouw affiches overplakken en zeg nu zelf: da's werk, affiches en centen verloren, dus ecologisch en economisch onverantwoord;
2. indien de vorige plakploeg regel 1 heeft in acht genomen, je niet hun affiches overplakt, of geldt ook hier "het recht" van de sterkste? Trouwens, wat anderen organiseren kan ook interessant zijn.

Ik weet, het vergt een inspanning en wat zelfdiscipline. Maar het is een kwestie van gezond verstand, verantwoordelijkheidsgevoel en hoffelijkheid. Of is dat soms teveel gevraagd?

Hildegard Franco

Fakbar godsdienstwetenschappen Kakkerlakken van tienduizend frank

In de hemel is geen bier, daarom... fakbar godsdienstwetenschappen. Zo luidt het in het vademekum van de (in oktober nog) ASR, en wie zijn wij om bij de orakeltaal van de ASR een vraagtekens te zetten? Wij die dus naar de fakbar van de godsdienstwetenschappers, nu het nog kan. Overigens vragen wij ons af of de kerel die op bruiloften water veranderde in wijn wel dezelfde mening heeft over het nuttigen van alcohol als de katholieke kerk — om over het celibaat nog maar te zwijgen.

Voor een goed begrip (wij wisten het ook niet): godsdienstwetenschapper studeert niet om priester te worden, en ook geen theoloog. Priesterstudies doe je op een seminarie, waarvan elk bisdom er een heeft, en theologie is een driejarige studie die je mag beginnen na vier jaar godsdienstwetenschappen, maar ook na een aantal andere studies. De Amerikanen aan het instituut studeren bijvoorbeeld theologie, en geen godsdienstwetenschap.

God is groot, maar vooral veel zijdig.

Afzetterij

De bar van Godsdienstwetenschappen — en dus ook de kring, want ze zitten in dezelfde vzw — heeft dit jaar serieuze problemen. Toen ze vorig jaar vrij onverwacht hun steek in de Vlamingenstraat moesten verlaten, konden ze niets beters vinden dan een soort balzaal bovenin het gebouw waar ook Scorpio zit, in de Naamsstraat. Ze huren die van de KUL, maar in

tegenstelling tot wat je zou verwachten van een katholieke unief krijgen ze niet bepaald gunstvoorwaarden: om gedurende acht maanden in het jaar drie avonden per week (maandag, woensdag en donderdag) de bar te mogen openhouden, moet er twaalf keer 10.800 fr. betaald worden. Dat voor een kale hal zonder water maar met kakkerlakken, waar de academische overheid toch niets mee kan aanvangen in haar huidige toestand. Tussen haakjes, door de problemen met kakkerlakken te onthullen riskeer je gekruisigd te worden door de door ons geïnterviewde tapster. In elk geval, het zal duidelijk zijn dat zo'n exuberante uur onmogelijk op te brengen is door een kring met een vierhonderd leden.

Hier zit het normaal vol met godsdienstwetenschappers. Op deze foto ontbreken ze, de kakkerlakken daarentegen zie je zelfs zonder vergrootglas. (Foto Pascal Grooten)

Tuur Ruytjens

VRIJE TRIBUNE

Demokratie bij het Stuc?

Sinds geruime tijd brengt de werking van 'tStuc een meerderheid van de studentenbevolking uit haar humeur. Zo legden KLIO en Germania aan de Algemene Vergadering van Kultuurraad van 25 januari elk een alternatieve begroting voor, die bedoeld was als motie van wantrouwen. En in menig presidiumvergadering is de werking van datzelfde Stuc een geliefd onderwerp van discussie.

Was 'tStuc een gewoon cultureel centrum, dan zou zo'n discussie misplaatst zijn. Geen enkel presidium dat er ook maar aan denkt de werking van bijvoorbeeld "Romaanse Poort" in vraag te stellen. Doch — en hier wringt het schoentje, en blijkaar niet zo'n beetje — 'tStuc wordt door de mensen van 'tStuc en van KURA vereenzelvigd met KURA (of omgekeerd: KURA wordt vereenzelvigd met 'tStuc). Getuige hiervan de titel van een paper dat Bruno Verbergt, voorzitter van KURA, opstelde ter voorbereiding van de debatavond omtrent dit probleem ('tStuc, 15 januari): "Waarom de Kultuurraad der Leuvense Studenten het Stuc is".

Deze gelijkschakeling druis in tegen de LOKO-beginselen die via alle kringen bij het begin van dit academiejaar werden uitgewerkt en ter stemming voorgelegd. KURA behoort één van de vijf raden te zijn die samen het etiket "LOKO" dragen. Dit brengt o.a. het volgende met zich mee: (1) KURA moet een onafhankelijke (d.i. uitsluitend afhankelijk (= afhankelijk) van LOKO) raad van en voor studenten zijn, (2) KURA moet een op democratische leest geschoeide programmatie aanbieden, die gebruikelijk in samenwerking met het dynamische Stuc kan worden verwezenlijkt. Zoals B. Verbergt in zijn paper schrijft, bij KURA is het vandaag "praktischer of zelfs noodzakelijk om aan indirecte democratische besluitvorming te doen (eerst delegeren, dan evalueren)". Waarom is niet helemaal duidelijk; wellicht omdat het democratische spel moet worden vermeden bij KURA, want, zo luidt het nog in Verbergt's paper, "kunst is niet de grootste gemene deler van wat een maatschappij 'schoon' vindt; intengende: kunst heeft steeds iets unieks, ja zelfs elitairs."

Bij Romania deed dit soort van uitspraken nogal wat stof opwaaien. Op het debat van 15 januari stelde deze kring twee duidelijke vragen, die overigens opnieuw werden gesteld op de A.V. van 25 januari, twee vragen die op beide vergaderingen op enig hoongelach werden ontvangen en in elk geval onbeantwoord bleven: (1) wil KURA een echte studentenraad worden zoals b.v. Sportraad dat is, en (2) wil KURA in de toekomst een écht studentgericht beleid voeren, dat nl. democratisch is ontworpen?

Gezien deze twee vragen niet eens een antwoord kregen en KURA-'tStuc hiermee duidelijk kleur bekende, werd op haar jongste presidiumvergadering (11 februari) met eenparigheid van stemmen beslist dat Romania niet langer wenst vertegenwoordigd te worden op KURA. Niet uit wrok of om enige andere belachelijke reden, maar omdat Romania heeft vastgesteld dat wie op KURA de lakens uitdeelt, niet tot enige democratische toegeving bereid is, en dat zij dan ook, als studentenvereniging, op KURA niets anders kan komen uitschrijven dan tijd verliezen. Romania bedankt KURA-'tStuc voor zijn lovenswaardige inzet, maar rekent ook op zijn begrip in deze zaak. Romania heeft bijvoorbeeld niets in de pap te brokken bij Phillips-petroleum en geen haar van een romanist dat er dus aan denkt aan de besluitvorming van dit bedrijf deel te nemen.

Romania roept, tenslotte, alle kringen op deze redenering in overweging te nemen bij een volgende presidiumvergadering.

Paul Dirx, preses Romania, in naam van het presidium J.B. Van Monsstraat 36 3000 Leuven

Veto plaatst geregeld bijdragen ingezonden door derden onder de noemer "Vrije Tribune". De auteurs zijn zelf verantwoordelijk voor de gepubliceerde tekst. Standpunten die in een Vrije Tribune worden ingenomen, zijn volledig voor rekening van de auteurs.

KUL rechtsstudenten winnen weerom

RECHTEN — Welja, het wordt zo-waar centong. Na de preselecties voor de Telders pleitwedstrijd in Den Haag (zie Veto nr. 16) haalden Leuvense rechtsstudenten het nu ook in de preselectie voor jessup, de Amerikaanse tegenhanger. 21 februari betekende voor onze universiteit dan ook haar zesde opeenvolgende selectie voor Boston.

De nationale strijd werd deze keer in Gent uitgevochten. De thuisploeg aldaar kreeg de prijs zowel voor de beste konklusies als voor de beste pleiter. Desalniettemin werd de Leuvense afvaardiging als team bekroond. Arne

Gutermann, Jan Inghelram, Filip Petillon en Jan Vreys worden ge-coacht door assistente Annelies Monden. Traditioneel torst professor Hans van Houtte de algemene leiding.

Jessup start op 6 april. Vierendertig landen zullen er vertegenwoordigd zijn om te pleiten rond een geschil over het gebruik van internationale waterlopen.

Weze nog vermeld dat iedere kapitaalcrachtige die zich geroepen voelt de ploeg nog kan sponsoren ook... Kwestie van onze Alma Mater niet te veel geld uit te zakken te kloppen. (GC)

Veto, jaargang 13 nr 22 dd. 9 maart 1987

Redaktieadres: 's Meiersstraat 5, 3000 Leuven (016/22.44.38)

Hoofdredekte: Didier Wijnants

Redaktiesekretaris: Hilde Devoghel

Redaktie: Geert Coene, Lode Desmet, Marc Heeren, Jan Huyse, Trui Moerkerke, Carla Rosseels, Marc Sys, Peter Vermeiren

Doka: Jeroen Revalk

Zetwerk: Polleke Bijns, Ria De Schutter, Marc Heeren, Trui Moerkerke, Didier Wijnants

Lay out: Hilde Devoghel, Marc Heeren, Trui Moerkerke, Carla Rosseels, Jan Van der Linden, Koen Van Muylem

Medewerkers: Peter Bruegelmans, Jan Camerlinck, Geert Dhont, Hildegard Franco, Het Uur Zwans, Erwin Jans, Luk Raeymaekers, Isabelle Rossaert, Tuur Ruytjens, Michael Scott, Koen Van Muylem

Eindredaktie: Marc Heeren en Trui Moerkerke

Oplage: 8000 eksemplaren

Drukkerij: Rotatyp Brussel

Abonnementen: Studenten: 200,-; niet-studenten: 300,-; steun vanaf 500,-; over te schrijven op rek. nr 001-0959719-77

Agenda en Ad Valvas: ten laatste vrijdag voor verschijnen om 14.00 u op het redaktieadres bezorgen

Redaktievergadering: iedere vrijdagnamiddag om 15.00 u.

OOIT AL JAN DECLAIR OVER DE SCENE ZIEN DANSEN?

Kom naar 'De Tijger' & 'Het eerste mirakel van 't kindeke Jezus'.

Woensdag 18 maart en 'Wolfsklem' met Els Dottermans en Marc Van Eeghem.

Do 19, vrij 20, zat 21 maart Stadsschouwburg Leuven, telkens om 20.30 uur (016/22.21.13).

Laatste swingende voorstellingen in Brabant!

BELGISCH

Woensdag 11 maart FUIF met
Overzicht New Musical Express
Top 150 singles

Gratis Inkom

CONGO

Advertentie

De universiteit

Vragen rond evidentie

In de loop van deze maand organiseert het Stuc nog 4 lezingen over de universiteit. De laatste maanden is er, vooral naar aanleiding van de vraag om democratisering, veel rond de universiteit te doen geweest: betogingen, colloquia, interviews...

Toch blijft alles vaak steken in slogans of statistische gegevens. Een globale visie op de functie van een universiteit wordt haast nooit verkondigd. Het lijkt wel alsof de mensen die er iets over kunnen zeggen er zozeer in zitten, dat ze geen afstand meer kunnen nemen.

Een voorbeeld: de democratisering van het onderwijs. De hele discussie lijkt zich wel toe te spitsen op de financiële kwestie. Maar er zijn nog andere vragen: is het intellectueel niveau dat men in de wetenschap nastreeft, niet in tegenspraak met de intentie om kennis en de instellingen te democratiseren? Hoe vermijdt men het gevaar van wetenschapsnivellering? Moet alleen de universiteit of ook de wetenschap gedemocratiseerd worden? Wat is er nog te doen indien de financiële drempel weg zou zijn? Enkele studentenafvaardigden (uit

Leuven en Parijs) geven op woensdag 18 maart hun visie.

Maar de democratisering is niet het enige thema waarvoor men mensen aan het denken kan zetten. De hele universitaire structuur wordt gekenmerkt door een erg grote vanzelfsprekendheid. Roger Borghgraef (op 11 maart) doceert aan de fakulteit geneeskunde en is voorzitter van de groep biomedische wetenschappen. Hij wordt sterk gekonfronteerd met de band van een universiteit en de bredere samenleving. Voortdurend wordt vanuit die samenleving gevraagd dat de universiteit meer vakopleidingen zou geven, dat het onderzoek in samenwerking met de industrie gebeurt, dat men zoveel mogelijk praktisch onderzoek doet. Dit geeft problemen, want hoe zit het dan met de autonomie van het onderwijs, het theoretisch onderzoek?

Jacques Devisscher (op 25 maart) is docent filosofie in Gent en is nogal sterk bezig geweest met de bredere impact van een universiteit. Het specialisme binnen een universitaire instelling mag er niet toe leiden dat algemeen filosofische en culturele aspecten uit het oog verloren worden. Welke universele filosofische en we-

tenschappelijke waarden heeft een universiteit? Hij vraagt zich af wat een universiteit bij haar studenten moet ontwikkelen?

Mensen aan het denken zetten is de bedoeling van deze lezingen van het Stuc. U kan zelf oordelen, elke woensdagnamiddag om 17 u. in de Stuc-zaal, in hoeverre ze daarin geslaagd zijn. Gratis, overigens. □

Wie, wat, waar?

Woensdag 11 maart: Roger Borghgraef, gewoon hoogleraar aan de fakulteit geneeskunde zal praten over 'Universiteit: beroepsgericht onderwijs en toegepast onderzoek, kan dit wel?'

Woensdag 18 maart: Geert van Eeckert, student en lid van de Kringraad K.U. Leuven, zal praten over 'Studeren is (geen) voorrecht' en Thaima Samman, student en lid UNEF, studentenbeweging te Parijs, zal praten over 'Y a-t-il un point de vue typiquement français sur la démocratisation?'

Woensdag 25 maart zal Jacques Devisscher, docent filosofie aan het Sint-Lucasinstituut te Gent praten over 'Universiteit en universaliteit'.

Woensdag 1 april: (onder voorbehoud) Mark Debroek, gewoon hoogleraar aan de fakulteit Letteren en Wijsbegeerte, K.U. Leuven, zal praten over 'Democratisering en Universiteit: een utopie?'. Telkens om 17 uur in het Stuc.

Walen - Vlamingen

vervolg van p. 1

Waalse problematiek. Zo waren de Voorwandelingen vrij negatief ontvaard in de Vlaamse pers, maar bleek de BRT-houding hierover, op een schaal gaande van negatief tot positief, rond het nulpunt te schommelen. De BRT stond dus minder negatief tegenover dit fenomeen dan de Vlaamse opiniepers.

Ook maakt de BRT veel gebruik van interviews en wendt hij een beduidend minder extreme taal aan dan de opiniepers, wat ook al wijst op een zekere neutraliteit.

Fordijn eindigde door te stellen dat het kommunautaire probleem te vaak misbruikt wordt als struikelblok door Belgische regeringen. Door te vallen over een kommunautair twistpunt slagen ze er dikwijls in de ware oorzaak achter het failliet van de regering te verhullen: namelijk een mislukte sociaal of economisch beleid, wat uiteraard lastiger is om te moeten toegeven. De Belgische bevolking zelf is eigenlijk veel minder geïnteresseerd in de Vlaams-Waalse perikelen. Probleempjes zoals werkloosheid en het vredesvraagstuk worden bijvoorbeeld veel belangrijker geacht door de modale burger.

De sociaal-psycholoog Van Avermaet sloot het rijtje met een uiteenzetting over stereotypen, vooroordelen en vijandsbeelden.

Stereotypen zijn een uitlooiel van

het normale cognitieve redeneren: we plaatsen mensen en zaken altijd in een bepaalde categorie. Dit is een zeer functioneel verschijnsel; het stelt ons in staat de wereld te ordenen, bevattelijk te maken. Wat stereotypen onderscheidt van gewone categorieën is dat ze enerzijds voorbij gaan aan de verschillen tussen bepaalde mensen, en dat ze anderzijds de gelijkenissen overblijven zodat ze deze personen in één groep kunnen wringen. Voorbeeld: alle Nederlanders zijn 'zuinig'.

Stereotypen kunnen verworpen tot vijandsbeelden: zeer negatieve gedachten over een bepaalde groep waarmee men in een vijandige relatie staat. Zo'n vijandsbeeld bestaat uit twee componenten: hoe denk ik over de andere groep; en hoe denk ik dat de andere groep over mij denkt? Een kenmerk van vijandsbeelden is dat ze vaak wederzijds zijn. Voorbeeld: de Vlaming die ervan overtuigd is dat het land gedomineerd wordt door Walen en aan de andere kant de Waal die hetzelfde denkt in omgekeerde richting.

Brussel/Bruelles

Na deze ietwat theoretische uitleg haalde Van Avermaet een onderzoek van Persoons aan, verricht bij Frans- en nederlandsstalige Brusselaars. Daaruit bleek onder andere dat Vlaamse Brusselaars het positiefst staan tegen-

over Vlamingen die konsekwent Vlaams spreken, iets minder tegenover Vlamingen die zich aanpassen als het nodig is, en, u had het al geraden, negatief tegenover verfranste Vlamingen. Merkwaardig was wel dat deze mening het meest uitgesproken naar voren kwam bij de verfranste Vlamingen zelf.

Franstaligen, zo denken Vlaamse Brusselaars, kunnen waarschijnlijk het best overweg met verfranste Vlamingen, en Franssprekende Brusselaars worden iets minder scheef bekeken naargelang hun wil om af en toe eens Vlaams te spreken, toeneemt.

Dezelfde vragenlijst, voorgelegd aan franstalige Brusselaars, leverde daar genoeg niet helemaal hetzelfde resultaat op. Het vijandsbeeld dat die zich gevormd hebben van de nederlandsstalige Brusselaars valt veel minder extreem uit dan omgekeerd. Een verklaring hiervoor? Misschien moet die gezocht worden in de relatief onzekere positie van de nederlandsstaligen in de hoofdstad. Ze voelen een zekere (bedrijvende) aan, en zetten zich daarom af tegen de Franstaligen, besluit Van Avermaet zijn betoog.

Na de pauze kreeg Zinnen, zoals we dat wel verwacht hadden, kritiek te slikken omdat hij het aangedurf had te beweren dat het zingen van het Zuidafrikaans volkslied op de IJzeredevaart wel eens racistisch zou kunnen overkomen bij de Walen. Verder nog een paar interessante vragen en dito antwoorden, maar u hoeft ook niet alles te weten, nietwaar.

Michael Scott

Evolutie in de vredesbeweging

De vredesweek, die dit jaar voor de vijfde keer georganiseerd werd, zit erop. Ter afsluiting van het geheel vond er een perskonferentie plaats, waarop professor Leirman en Annetie Laurysens een beeld schetsten van de evolutie die de vredesbeweging de laatste jaren heeft doorgemaakt.

Professor Leirman begon bij het einde: in 1986 werd het Leuven Universitair Vredesforum opgericht, dat zich tot doel stelt, een forum te bieden voor discussie, overleg en reflectie over vredesvraagstukken. Er werden reeds seminars gehouden over thema's als vijandsbeelden, SDI, vredesopvoeding, kernenergie, het interraciale conflict in Zuid-Afrika, ... Naast de oprichting van dit vredesforum zijn er nog twee andere belangrijke ontwikkelingen te melden. Ten eerste is er de groei van een 'vredeswetenschap'. Waar de 'polemologie' zich vooral toespitste op het vermijden van grootschalig geweld, wil de 'vredeswetenschap' een rechtvaardige en geweldarme beschaving tot stand brengen.

Ook het onderzoekskader is verschoven: de studie van de vredesproblematiek binnen de politieke wetenschappen is vervuld naar de exakte wetenschappen toe.

Dood

De vredesbeweging is volgens professor Leirman niet uitgestorven, zoals sommigen wel eens durven beweren. Het is wel zo dat het aantal sympathisanten en sporadische deel-

nemers is afgeslankt, maar de organisatoren en de militanten zijn nog altijd even actief. Bovendien heeft de vredesbeweging ook een aantal concrete gevolgen gehad: de internationale politiek is een maatschappelijk discussiepunt geworden, regeringen aarzel(d)en over het plaatsen van kernraketten, er zijn strategieën ontwikkeld voor niet-geweldadig verzet, en er is aandacht gekomen voor vredesopvoeding en vredesonderwijs. Men kan stellen dat de sociaal-politieke vredesbeweging zich ontwikkeld heeft tot een sociaal-culturele vredesbeweging, die een ander waardenpatroon hanteert: soberheid, solidariteit, kleinschaligheid, respect voor mens en natuur, ...

Minder volk

Annetie Laurysens wees er nog op dat zo'n vredesweek aan de universiteit vooral tot doel heeft de vredesproblematiek op een universitair, wetenschappelijk niveau te bespreken en de studie van die problematiek uit de vrije-tijdssfeer te halen (via alternatieve lessen bijvoorbeeld).

Een evaluatie van vijf jaar vredesweek leverde de volgende resultaten op: minder volk dan enige jaren geleden, een verschuiving naar conflicten die dichterbij huis liggen, een verschuiving in het dynamisme van de werkgroepen: vroeger was men het actiefst binnen humane wetenschappen, nu is dat het geval binnen positieve wetenschappen en ten slotte, uitgaande van de vraag van de studenten, meer aandacht voor het raakvlak 'mijn' vak en vrede.

Carla Rosseels

Colloquium in godgeleerdheid

Pacifisme: de politiek van Jezus

Ook de godsdienstwetenschappers droegen hun steentje bij tot de opvolging van een gevarieerde vredesweek. Op donderdag 5 maart organiseerde Pax Christi Vlaanderen in samenwerking met het Centrum voor Vredestheologie een studiedag. Het was voor een nokvolle kleine aula dat professor Burggraave een inleidend woordje mocht plaatsen.

Burggraave beklemtoonde vooral het feit dat het Centrum voor Vredestheologie sinds 7 februari van dit jaar officieel bestaat maar eigenlijk reeds drie jaar actief is. Verder situeerde hij kort de opzet van het colloquium. Daarvoor moeten we teruggaan naar '83. Toen werd het eerste (in een reeks colloquia rond vredespastoraal, -etiek en -theologie) colloquium opgezet rond het thema "kernwapens en etiek". Het colloquium van dit jaar is eigenlijk een vervolg op dat van '85: "bijbel en vrede: kunnen we met de bijbel alle kanten uit in het vredeswerk?". De centrale vraag was nu: biedt het evangelie een grondslag voor een politiek van pacifisme en geweldloze weerbaarheid?

Rechterwang

Als eerste kwam prof. Jan Lambrecht, exgeet en dekaan van de fakulteit der godgeleerdheid aan het woord. Hij begon met enkele exegetische aantekeningen bij de vijfde antistese van de bergrede zoals we die vinden in het vijfde hoofdstuk van Mattheus (... als iemand u op de rechterwang slaat, keer hem dan ook de andere toe...). Vervolgens ging hij meer expliciet in

op Jezus' bedoeling met deze uitspraak en op de betekenis voor vandaag. Na de middag was het de beurt aan Jo De Tavernier die het geheel bekeek vanuit de moraaltheologische invalshoek. Hij stelde de vraag naar de relevantie van de vijandsliefde. Johan Verstraeten ten slotte bracht een uiteenzetting rond de konfrontatie tussen de Verantwoordingsethiek (verantwoordelijkheidsetiek) en de Gesinningsethiek (getuigenisethiek), bekend uit de theorie van Max Weber.

In dit artikel kunnen we niet verder ingaan op de inhoud van de verschillende referaten. Personen die geïnteresseerd zijn in de volledige weergave van deze studiedag kunnen we alvast melden dat er binnenkort een brochure zal verschijnen met alle uitgeschreven teksten.

Jezus?

Om het colloquium te besluiten was er nog een podiumgesprek met de drie inleiders voorzien, waarbij ook ruimte geboden werd voor discussie en vragen vanuit het publiek. Verschillende vraagstellers hadden problemen met de "pretentie" van moraaltheologen (in het algemeen dan). Jezus, wiens boodschap volgens één der aanwezigen toch niet zo complex was als deze dag liet uitschijnen, was volgens diezelfde persoon niet aanwezig op deze studiedag. "Misschien is Hij wel elke binnengekomen, maar na vijf minuten alweer vertrokken, zelf niet begrijpend dat zijn boodschap zo ingewikkeld en genuanceerd is." Prof. Burggraave antwoordde hierop dat een (wetenschappelijke) kritische reflectie moet samengaan met (vredes-) ervaringen uit de praktijk. Solidariteit vanuit dezelfde bewogenheid dus.

Geert Dhont

Bacchanten onderruit gehaald

Over *Bacchanten* verklaarde Ivo Van Hove voor twee weken: "Met de tekst van Euripides ben ik lelijk op de grond gevallen" (Veto, nr. 13). Na het zien van de voorstelling valt het te betwijfelen of Van Hove er in geslaagd is terug recht op te staan.

De plot van *Bacchanten* is kultuurgoed geworden. De eredienst van Dionysos stort de vrouwen van Thebe in een religieuze razernij, tot wanhoop en ergernis van de heerser Pentheus die met lede ogen op het verval van zijn stad moet toezien. Dionysos stelt Pentheus voor om verkleed als vrouw toe te kijken op de uitzinnigheden van de Bacchanten. Pentheus aanvaardt, maar wordt door de vrouwen, onder leiding van zijn eigen moeder, aan stukken gescheurd.

De myte wordt vaak vertaald in een konflikt tussen verstand en gevoel, tussen beschaving en extase. De teksten in de programmabrochure lijken die interpretatie te bevestigen: twee gedichten van T.S. Eliot, citaten uit het werk van T.H. Huxley, Jan Kott, Bhagawat-Gitù en vooral George Bataille ("religie is hoe dan ook, fundamenteel subversief") spreken over de extatische ervaringsroes tegengesteld aan de ratio. Ook de historische duiding van de Dionysos-kultus als een anti-beschavingsmoment wijst in die richting.

Mannen, vrouwen

Toch is de lijn gevoel-verstand niet het dragende element van de voorstelling. Dionysos is een wraakzuchtige maar geslepen god, te intelligent om zich door overhaaste emoties te laten leiden. Pentheus op zijn beurt is weer te onzeker en te gevoelig om de rede te versperoonlijken. Belangrijker lijkt me dan ook de als mannelijk-vrouwelijk. Dionysos is een "verwijdde" god met lange blonde haren en schoenen met hoge hakken. Pentheus komt op in een strak wit pak (met geprononceerd geslacht). Enkele ogenblikken later

laat hij zich een harnas aantrekken, teken van militaire mannelijkheid. Al snel raak: Pentheus in de ban van de vrouwelijke god. In een woordeloze scène probeert hij de schoenen van Dionysos aan te passen. De vrouwenkieren waarin Pentheus zich tenslotte hult, zijn bij Van Hove minder een tactisch middel om de Bacchanten te begripen, dan wel een beeld van de overgave van Pentheus aan het vrouwelijke in zichzelf. Het is een merkwaardig beeld: twee mannen als vrouwen gekleed die mekaar omhelzen. Het is het laatste beeld dat we van Pentheus zien voordat hij verscheurd wordt.

De echte slachtoffers, de echte onderdrukten, zijn echter de Bacchanten, de vrouwen van Thebe. Zij zijn, zoals Van Hove het beloofde, niet bevrijd van wat dan ook. De extase van de tekst staat in schril contrast met de expressieloze gezichten en de futloosheid van de lichamen. Deze monotonie wordt doorbroken door de ongecontroleerde bewegingen die meer opgelegd lijken dan dat ze uit het lichaam zelf ontstaan, en door het luid geschreeuw. Tekst en beeld worden van mekaar losgekoppeld, ze dekken mekaar niet. "Ik dans in de nacht op mijn blote voeten", zegt de tekst. We zien twee naakte meisjes die op schoenen met hoge hakken voortzichtig en angstig over de scène bewegen. Als gedweë katten vleien de vrouwen zich rond Dionysos, hun god, en manipulator. Het enige moment waarop ze echt hun lichaam gebruiken, is tijdens een wilde vechtpartij, een Dionysische roes. Maar die roes wordt onmiddellijk ironisch ontdekt door het banale western en country deuntje. Het laatste beeld van de voorstelling trekt de verhouding Bacchanten-Dionysos tot zijn uiterste konsekwentie door: Dionysos verkracht één van de willoze, vermerde meisjes "God vindt zijn weg altijd".

Gebrek aan visie op Euripides' stuk kan Van Hove niet verwerpen worden. De moeilijkheden liggen elders. Het gaat Van Hove naar eigen zeggen om "mystiek", om "dingen die groter zijn dan het leven". Hij wil het mysterie

intakt laten, niet reduceren tot iets bekends. Vage omschrijvingen als "energie", "atmosfeer", "indrukken nalaten", "het gebeuren" behoren tot de basiswoordenschat van zijn visie op theater. Muziek, belichting en vooral het fysieke discours zijn bij Van Hove het middel om die "verheving", die "kristallisatie" van de werkelijkheid te bereiken en voor het publiek toegankelijk te maken. Maar op één of andere manier lukt het allemaal niet. De (naakte) lichamen slagen er niet in de toeschouwer emotioneel te fascineren. Hij raakt gefreiterd: het duurt te lang, het is te veel. Spekleurt Van Hove op dat soort reacties? Of is het publiek niet meer vatbaar voor zijn tooneel? Van Hove kan die irritatie niet toeschrijven aan de kloof die er bestaat tussen onze tijd en de Griekse tragedie. Relativerend of ironisch commentaar op de tekst had die kloof wellicht scherper kunnen tonen. Wanneer dat commentaar een enkele keer aanwezig is, dan wordt het spel aantrekkelijker zoals bij de figuren van Kadmos en Teiresias die als twee kinderen vrolijk op hun koturnen over de scène stappen. (cfr. ook de wilde dans van de Bacchanten). De scène waarin Agave, de moeder van Pentheus, haar vreselijke daad ontdekt in een gesprek met haar vader Kadmos, verliest zichzelf het "te veel": het geweent en glanteert duurt irriterend lang en sluit de toeschouwer op de duur buiten. Het probleem bij de meeste scènes is dat de toon en de sfeer vanaf het eerste moment duidelijk zijn en dat er nog nauwelijks op gevarieerd wordt.

De akteprestaties voldoen niet aan de verwachtingen. Bart Slegers (Dionysos) is minder overtuigend dan als kommandant in *Russische opening*. Hij lijkt zich alleen te beroepen op de techniek van zijn stem, zodat hij een aantal emoties gewoon mist: zijn overschakeling van beheersing naar woede is te scherp en dat wreekt zich op de toeschouwer. Ook Chris Nietvelt kan me minder bekoren dan als het uiterst kwetsbare meisje in *Le Diable au Corps*: de "kleine dingen" liggen daar duidelijk beter dan de "pathos".

Warre Borgmans in de rol van de boodschapper is wel in een aanvaardbaar personage op de scène te zetten. Hij is degene waarin het konflikt het diepste woedt. Hij valt ten prooi aan innerlijke verscheurdheid maar niet aan de patiek van te veel emoties. Het patos die Van Hove kenmerkend vindt voor zijn voorstellingen schijnt zich tegen hem te keren.

Erwin Jans

dat kunnen bevestigen of tegengesproken worden. Inderdaad, het woord "toekomst" ontbreekt helemaal in De Grauwes visie. Hoet krijgt nu "portefeuilles" om aankopen te verrichten voor buitenlandse musea, en dat heeft hoogenaamd niets met politieke kleur te maken, of lobby.

De vragen uit het publiek waren niet bijster interessant. Enkel dames en heren vonden het nodig om hun eigen *petite histoire* te verkondigen, of hun privé-filosofie. Voor de zoveelste keer werd het belang van een (zich) voor cultuur openstellend onderwijs benadrukt.

Wel interessant was de vergelijking die iemand uit het publiek maakte met de alfabetisering op het einde van de negentiende eeuw. Volgens deze persoon zal men toch wel even sceptisch gestaan hebben tegenover dit werk als men nu staat tegenover het cultuurbeleid. Klaas Tindemans verbreedde deze parabel nog door te stellen dat er nu een nieuw soort analfabeten aan het ontstaan is, nl. mensen die de theater niet meer verstaan. Het zou eer verarming zijn als bijvoorbeeld de betekenis van stilte, bepaalde gebaren, gelaatsuitdrukkingen, ... verloren zouden gaan. Het applaus dat volgde, toonde dat heel wat mensen uit het publiek zo doachten.

Thielemans ging op het einde van het debat zijn rol van moderator slijken buiten, toen hij stelde dat hij tegen andere voor een waanzinnige bewapening belasting moet betalen, en dat hij daarom ook niet gaat zagen. Ja, maar da's een kollektief goed, wist De Grauwe. "Goed", zei hij?

De laatste vijf minuten waren voor Patrick Dewael, die het debat nu wel echt ging verwarren met een politieke meeting ("To be with art is all we ask", en meer van die dingen). Enfin, je zou bijna gaan geloven dat hij het echt goed voor heeft met Vlaanderen en zijn cultuur.

Koen Van Muylem

Filmfestival Henri Alekan Tussen licht en schaduw

De Andere Film Leuven bestaat dit jaar 10 jaar en wil dit dubbel lustrum omge luister bijzetten door een breed opgezet filmproject rond Henri Alekan, Frans cameraman en fotograaf die al meer dan een halve eeuw actief is in de (Europese) filmindustrie. Hij zorgde voor het camerawerk bij onder andere Cocteau, Carné, Allégret, Wyler, Losey en recenter bij Robbe-Grillet, De Kuiper en Wenders.

Dit retrospectief filmfestival beperkt zich niet tot het vertonen van films, waarin Alekan meewerkte, maar wil ook, uitgaande van een ruimere kijker op zijn (fotografisch) werk, aandacht en tijd besteden aan workshops en lezingen rond belichting en fotografie. De organisatie mag zich ook verheugen op een persoonlijk bezoek van Alekan zelf: hij houdt een voordracht over belichting als architecturaal gegeven en geeft een rondleiding in de permanente tentoonstelling die rond zijn eigen werk is opgezet.

Beeld

Henri Alekan heeft binnen de wereld der beeldende kunsten vooral bekendheid verworven als cameraman van stemmige, sfeervolle beelden. Zijn hele oeuvre is een zoektocht en artistieke exploitatie van de creatieve mechanismen die aan de grondslag liggen van de werking van (zon)licht en de plastische vertaling. Zijn films zijn dan ook esthetisch prima uitgebalanceerd en stilistisch zeer verzorgd. Lichtvlakken hebben bij Alekan niet alleen een zuivere kleurwaarde, maar pogen in hun effecten ook psychologisch in te werken op het gemoed van de toeschouwer. Een beeld draagt een dubbele handeling in zich: het toont 'ets aan de kijker (= technische act), waardoor er bij hem een reactie losgeweekt wordt (= artistieke act)'. "Eclairer ou photographier, c'est donner physiquement à voir et c'est donner à penser, à méditer, à réfléchir, c'est aussi émouvoir" (H. Alekan).

Doorbraak

Uit voorgaande blijkt dat enige verwantschap met de schilderkunst niet vreemd is. In de jaren '30, na de machtsovername in Duitsland door

Hitler en de daaruit voortvloeiende uittocht van vele Duitse kunstenaars, krijgt Alekan als opkomend cameraman de gelegenheid om bij de vooraanstaande Duitse schilder, decorateur en cinematoograaf Euan Schuftan aarf de slag te gaan. De samenwerking met deze meester van de "Stimmung" zal Alekans denk- en werkwijze zowel op theoretisch als op vaktechnisch vlak sterk beïnvloeden. Het is dan ook in die periode dat hij als assistent-cameraman voor onder andere Pabst, M. Ophuls en R. Siodmak enige bekendheid verwerft. Door dit 'Duitse' succes wordt hij tijdens de oorlogsjaren, bij gebreke aan vakmensen in het Vrije Zuidelijke Frankrijk, door de belangrijkste cineasten van dat ogenblik (Allégret, Gance, Clément) geëngageerd. Een absolute erkenning en doorbraak komt er voor Alekan in 1945 met zijn opgemerkte kamerabijdrage voor Jean Cocteau's *La belle et la bête* en René Clément's *La Bataille du Rail*. De daaropvolgende jaren verzorgt hij fotografie en belichtingswerk in tientallen films en TV-producties: *Stranger on the prowl* (J. Losey), *Anna Karenina* (J. Duvivier), *Austerlitz* (A. Gance)...

In 1958 maakt Alekan zelf een eigen kortfilm *L'enfer de Rodin*, een creatief spel rond het beeldhouwverken van Rodin.

Tweede jeugd

Wanneer einde jaren '50 in Frankrijk de Nouvelle Vague (Godard, Chabrol, Truffaut, Rohmer) de kop opsteekt, die de klassieke Franse film en in het bijzonder de kunstmatige plastische belichting en camerawerk afzweeft — zij willen terug naar een zuiver en autonoom beeld —, raakt Alekan als kunstenaar op de achtergrond. Tot hij in het begin van de jaren '80 door een jongere generatie filmgoden (W. Wenders, E. De Kuiper) opnieuw voor camerawerk wordt aangetrokken. Deze plotse, hernieuwde belangstelling voor zijn werk brengt Alekan weer in de aandacht van de gevestigde namen binnen de filmindustrie zoals J. Losey en A. Robbe-Grillet.

En het is vooral uit deze recentere periode — waarin hij zelf ook een tweede kortfilm draaide, *La danseuse de quatorze ans* (1966) — dat er hier in Leuven films te zien zullen zijn. Maar vergeet de workshops, tentoonstellingen en lezingen ook niet. Voor de programmering zie de agenda.

Luk Raeymaekers

Kunst en Beleid

vervolg van p. 1

ten gewoen geen huis meer te houden was. De *tauteraal* is de TV-generatie zo vreemd geworden dat ze te gewoon niet meer kunnen begripen.

Jan Hoet was minder mild in zijn evaluatie van De Grauwes betoeg. Hij noemde het luid in de mikrofoon ploffend "een simplificatie op de grootst mogelijke schaal". Hij was zich al gaan schamen voor het simpele denken op de universiteiten, dat was "ongelooflijk, onvoorstelbaar". En nog iets bozer: "Ik zal nu eens cijfers aanhalen. Het Centre Pompidou krijgt 165 miljoen frank per jaar, Kent 1,5" (en, op tafel kloppend): "Wij verstaan geen sjiek van kunst."

De Grauwe reageerde eerst als een betrapte schooljongen, maar kwam daarna toch snedig terug: "Ligt het niet aan u, meneer Hoet, dat er niemand naar uw museum komt?" Wat Hoet alleen maar kwader maakte. Als je luistert naar de *vox populi* verdwijnt de kunst, en zeker de avant-garde kunst. In het vuur van zijn betoeg had Hoet het overigens steeds over "de stem van de vox populi"...

Thielemans rondde deze eerste ronde af door te besluiten dat de panelleden verschillende "waarden" aan kunst toekenden, en ook de beslissingsmacht op verschillende plaatsen situeerde. Dewael hanteert twee criteria in dit verband: kunst moet een potentieel publiek hebben om voor subsidie in aanmerking te komen. Prioriteit wordt gegeven aan debuten en experimenten. De commissies die de subsidiepot verdelen zijn een "noodzakelijk kwaad", maar binnen ons bestel ziet Dewael voorlopig geen alternatief.

Precies daarom wil De Grauwe die macht aan het volk geven, omdat ze op beleidsniveau toch gepolitiseerd

wordt. Tja, als je dat op voorhand zegt, zal het wel uitkomen ook. Maar zou het niet zinvol zijn te proberen daar iets aan te doen, bijvoorbeeld door de discussies openbaar te maken, zoals iemand uit het publiek suggereerde.

Portefeuilles

De Grauwe is niet tegen die minderheid die de theaters platoopt, maar ze moeten aan hem geen geld komen vragen. Daarmee gaf hij een perfect "antwoord" op Tindemans' stelling dat "het gehalte van een democratie af te lezen is aan haar respect voor de minderheden"... Tindemans was tussen haakjes de minst spektakulaire spreker, maar wat hij zegde, getuigde wel van visie en inzicht, en nuance. Die nuance misten zowel De Grauwe als Hoet, zodat de tegenstelling nodeloos scherp werd na een tijdje debatteren. Nu ja, leuk was het resultaat natuurlijk wel.

Wat betreft het theater was het wel interessant de plannen van Dewael (nog) eens te horen. De kategorisering in A, B, C en D-gesellschaften is niet zinvol. Vooral in D (de experimentele groep) zou dat tot verstarring leiden. Raar hersenkrakend toch: eens een gezelschap de D-status verkregen heeft, doet het alles om experimenteel te blijven en... verstart het. Ook het idee dat meer gezelschappen moeten fusioneren, lijkt me niet echt vruchtbaar. Vind maar eens een gezelschap dat met Tie Drie of HTP moet versmelten, zodat die versmelting artistiek waardevoller wordt.

Hoet blijft het "heiligh recht" opeisen om zich te korrigeren. Nu moet je doen wat je denkt dat goed is, pas *later* zal

Gerardjan Rijnders

“Een hilarische komedie waar niemand mee lacht”

“H et is een stuk voor twee personages: een man en een vrouw. Wanneer je een man en een vrouw samenbrengt, dan heb je in principe twee mogelijkheden: ofwel vermoeden ze elkaar, ofwel gaan ze met elkaar naar bed. Omdat die beide dingen nu eenmaal moeilijk op het toneel te realiseren zijn, laat je die man en die vrouw maar met elkaar praten. Tekst en dialoog, theater dus, om zowel de dood als de paring uit te stellen.” Aan het woord is Gerardjan Rijnders over zijn nieuwste stuk dat hij bijna twee maanden geleden in het kader van de “Week van de onbehaaglijke komedie” in een avant-première aan het Leuvense publiek voorlas. Vooralsnog twijfelt hij of hij het stuk (dat als werktitel “Pick-Up” kreeg) een komedie dan wel een tragedie zal noemen. Zijn voorkeur gaat uit naar een tragedie of misschien beter nog naar wat hij een “hilarische komedie waar niemand mee lacht” noemt.

De reden om “DE WEEK” nog eens onder het stof uit te halen, is de opvoering van de studenten Theaterwetenschap. Volgende week brengen zij in een regie van Paul Peyskens twee komedies van Gerardjan Rijnders. Daarom hielden we volgend gesprek met Rijnders enkele weken achter de hand. Gerardjan Rijnders (1948) is een van de meest opmerkelijke Nederlandse teaterregisseurs van de laatste vijftien jaar. Acht jaar lang was hij artistiek leider van het “Zuidelijk Toneel Globe” te Eindhoven. Twee jaar geleden kwam een einde aan die samenwerking. Vanaf de tweede helft van dit jaar krijgt Rijnders de leiding van een groot nieuw gezelschap in Amsterdam, na de opheffing van twee bestaande toneelgezelschappen. Een uniek gebeuren omdat het niet zo vaak voorkomt dat een modern en eigenzinnig teatermaker de kans krijgt het kleine circuit van het moderne toneel te verlaten om een konfrontatie met de ruime (financiële) middelen en het grote publiek aan te gaan. Een konfrontatie met hoge verwachtingen want “eigenzinnig” is Gerardjan Rijnders. In de talrijke artikelen over zijn werk zijn omschrijvingen als “karaktervol”, “aanstootgevend” en “omstreden” niet van de lucht. Volstrekt lege termen, vindt Rijnders zelf, die nog deel uitmaken van het typische burgerlijke jargon over de kunst: de kunstenaar wordt naar de rand van het maatschappelijke gebeuren geschoven en mag daar uitspoken wat hij wil, zonder dat het publiek zich aan hem hoeft te storen.

Vadertje en moedertje

“Wat ik van het toneel verwacht is dit: je haalt je kaartje af, je betaalt het misschien zelfs wel, en dan vind ik dat de hel moet losbarsten; je wordt meegezongen in de beeldenstorm, visioenen en hallucinaties teisteren je, je waant je even in Utopia, aan je stoel gekluisterd ervaar je de totale ontregeling, ontworteling, je betreedt terra incognita en als je de zaal weer verlaat, hap je naar lucht, krab je je hersenschors af, wring je je ziel binnenste buiten, want je bent, jawel, een ander mens geworden.” Aan het woord is een man voor wie theater een levensnoodzakelijkheid is, een bestaansvoorwaarde, een ultieme zingeving. We vroegen het hem nog eens allemaal opnieuw.

Veto: U heeft uw werk als teatermaker pregnant omschreven als volgt: “Toneel

spelen of maken is niet meer dan vaderlijke en moederlijke spelen.”

Gerardjan Rijnders: “Het kerngegeven van mijn stukken, van degene die ik schrijf en van degene die ik regisseer, is de verhouding tussen mensen of misschien beter: het mislukken van hun verhoudingen. Dat geldt ook voor mijn laatste stuk. Die verhoudingen worden indirect duidelijk. Ik probeer ze niet direct te benoemen. Ze worden duidelijk via de taal. De taal in mijn stukken is niet communicatief in die zin dat de personages niet dichter bij elkaar komen door te spreken. Spreken staat gelijk met het creëren van misverstanden. Ieder woord is een catastrofe.”

Veto: Is het verwonderlijk dat men u naar aanleiding van zulke uitspraken van pessimisme en cynisme beschuldigt?

Gerardjan Rijnders: “Ik beschouw dat niet als een uiting van pessimisme. Iemand zei laatst tegen mij: de personages in jouw stukken zouden er beter aan doen te zwijgen. Dat spreek ik tegen. Mijn personages spreken met elkaar, zijn met elkaar bezig. En dat vind ik hoopvol, ook al bouwen ze het ene misverstand op het andere.”

Woordkleedje

Veto: De Oostduitse toneelschrijver Heiner Müller zegt dat het vervoerden van een toestand al een overwinning is op die toestand.

Gerardjan Rijnders: “Dat ben ik het met hem eens. Het is me trouwens niet te doen om inhoudelijke doelstellingen. Het gaat er mij niet om hoe mensen, mannen en vrouwen, met mekaar zouden moeten omgaan, of wat ze doen goed of slecht is. Na de lezing merkte iemand uit het publiek op dat ik in mijn stuk de relatie tussen man en vrouw erger voorstel dan zo zijn in werkelijkheid, omdat ik bewust misverstanden opstel. Ik maak niets erger. Het gaat er mij om hetgeen ik schrijf teaterlijk te maken. Ik maak de relatie niet erger, ik maak ze teaterlijk. Het is geen kwestie van moraal, maar van vorm. Dat is voor mij de essentie van kunst.”

“Wat mij interesseert is de energie om taalverbanden te leggen. Ik vertrek van het woord “gedicht” en via associatie kom ik tot het woord “opening”, dat dan op zijn beurt het woord “lekkage” aanbrengt. Op die manier ga ik verder. Alles probeer ik samen te brengen: anekdotes die ik hoor, dingen die ik lees in boeken en kranten. Wat mij intrigeert is een zwart gat dat de taal naar zich toetrekt en zodanig uitrekt dat er niets meer van overblijft. Dan kan je volledig nieuwe verbanden gaan leggen. Een volstrekt veilig woordkleedje wil ik weven.”

Angst voor het cliché

Veto: In uw producties hebt u zowel aan triviale personages als aan psychoten gestalte gegeven. Toch kan ik me niet van de indruk ontdoen dat het verschil tussen beide niet zo groot is.

Gerardjan Rijnders: “Er is geen verschil. Het onderscheid dat men maakt tussen wat normaal en abnormal is, is onzin. We proberen allemaal de chaos, die de realiteit uiteindelijk is, te lijf te gaan door ze op één of andere manier te ordenen. We doen een beroep op structuren. En het doet er eigenlijk niet toe of die structuren nu banale clichés dan wel intelligente gedachtenconstructies zijn. Voor mij is het teatermaken een manier om de chaos tegen te gaan.”

Veto: U hanteert bij voorkeur het cliché om een realiteit te ontmaskeren?

Gerardjan Rijnders: “Ik probeer het cliché als cliché te tonen. Daaruit komt de komische werking voort. Maar tegelijkertijd vind ik het cliché vaak ontroerend mooi en waar. Mensen lachen met het cliché uit angst voor die

waarheid. Dat is een vorm van onbehaagen. Kunst in het algemeen moet dat gevoel van onbehaagen steeds weer oproepen, die verzwegen waarheid aan het licht brengen.”

Veto: Het is moeilijk een noemer te bedenken waaronder al uw producties thuisgebracht kunnen worden, zonder te vervallen in al te gemakkelijke vereenvoudigingen.

Gerardjan Rijnders: “Uiteindelijk hou ik me maar met twee thema's bezig, maar die twee thema's zijn dan weer zo vaag en allesomvattend dat je van een uiteindelijke noemer niet kunt spreken: dood en seksualiteit. Daar werk ik steeds opnieuw rond, in altijd andere vormen weliswaar. Precies in het gebruik van andere vormen kan je de inkapseling tegengaan en bepaalde verwachtingspatronen doorbreken. Na “Bacchanten” verwachtte men wellicht een Hamlet op rolschaatsen of zoets. Daarom heb ik bewust een serene “Hamlet” gebracht.”

Veto: Die twee thema's, seksualiteit en dood, zijn niet alleen duidelijk in uw stukken aanwezig, u leest die ook in de grote stukken uit het wereldrepertoire?

Gerardjan Rijnders: “Dat is juist. Ik probeer die oude teksten zoveel mogelijk te respecteren in hun opbouw die vaak klassiek is. Zij werden geschreven in een tijd waarin er nog een eenheid bestond. Die eenheid weerspiegelde zich in de opbouw van de teaterstukken. Maar wanneer ik zelf een tekst schrijf, dan schrijf ik als het ware met splinters in mijn hoofd: de opbouw ervan is veel gefragmenteerd. Dat heeft ook consequenties voor de opvoering ervan. Bij het lezen van mijn laatste stuk stel ik me erg heftische, weliswaar gestileerde, opvoering voor. Ik wil waanzin zien op het toneel.”

Vrouwen

Veto: Bijzondere aandacht schenkt u altijd aan vrouwelijke personages op de

Rosemary en Dollie

Studentenproductie 87

Van 12 tot 16 januari werd door de Sectie Theaterwetenschap de Week van de Onbehaaglijke Komedie georganiseerd: een round-up van hedendaagse teatermakers rond het fenomeen “moderne komedie”. Een terugblik op de Week leert ons dat meningen verdeeld en onverzoebaar waren (zijn): “Onbehaaglijke komedies bestaan niet. Mensen komen naar het teater om zich te amuseren en dat is ook de enige opdracht van de teatermakers” (Jan Decorte), “Een komedie haalt het onderste boven en het bovenste onder” (Jan Joris Lamers), “Ik zou een hilarische komedie willen schrijven waar niemand om lacht” (Gerardjan Rijnders), “Ik doe dingen om dat ik het zelf plezant vind en omdat de mensen ermee moeten lachen, dat is alles” (Kamagurka). Het Onbehaagen laat zich niet definiëren. Hoe de toeschouwer erop reageert is zijn zaak.

Het festival was geen afzonderlijke stap binnen de werkzaamheden van de Sectie Theaterwetenschap, maar het eindresultaat van een lang denk- en werkproces. Het uitgangspunt was de jaarlijkse serie voorstellingen: dit jaar, “Dollie of avocado's bij de lunch” en “Rosemary Clooney's Baby”, twee

“Ik vind het cliché vaak ontroerend mooi en waar. Mensen lachen met het cliché uit angst voor die waarheid”.

(Foto Jeroen Revalk)

scène. Als aktuer hebt u er zelf een aantal gespeeld.

Gerardjan Rijnders: “Veel van de vrouwelijke personages uit het teaterrepertoire zijn interessanter dan hun mannelijke tegenspelers. Voor de man is de vrouw steeds de andere. En vermits de meeste toneelauteurs mannen waren en zijn, kunnen ze al hun gebreken, afwijkingen in vrouwen kwijt. Denk maar aan Ophelia, Hedda Gabler en freule Julie.”

“Er zijn nog steeds weinig vrouwelijke regisseurs. Dat heeft natuurlijk te maken met de sociale positie van de vrouw in de samenleving. Toch lijkt me daar enige verandering in te komen. Op dit ogenblik is er in Nederland een golf van vrouwelijke regisseurs. In Vlaanderen heb ik daar nog niets van gemerkt.”

Veto: Het hele klimaat in Vlaanderen lijkt niet zo teatergezind als in Nederland.

Gerardjan Rijnders: “Dat klopt. Heel wat van Vlaanderens teatermakers zijn

op dit ogenblik werkzaam in Nederland: Pol Dehert, Herman Gillis, Frans Marijnen, Sam Bogarts, ...”

Veto: U bent zelf werkzaam geweest als teatercriticus. In hoeverre bepaalt de kritiek het hele artistieke klimaat?

Gerardjan Rijnders: “Er wordt in Nederland meer geschreven over theater dan in Vlaanderen. Dat is natuurlijk belangrijk. Met “Etcetera” is men in Vlaanderen op de goede weg en persoonlijk lees ik het soms liever dan “Toneel Teatraal”.”

Veto: Heeft een teatermaker iets aan hetgeen over zijn werk geschreven wordt?

Gerardjan Rijnders: “Dat hangt natuurlijk van de criticus af. Je werkt maanden aan een bepaalde opvoering. De criticus schrijft één nacht over zijn stuk. Soms heb je er helemaal niks aan. Soms gebeurt het wel eens dat een criticus je op iets wijst waar je jezelf nog niet van bewust was. Het gebeurt zelfs dat een criticus je werk te goed kent en dan ontstaat er zo iets als een “incestueuse relatie”. Maar de meest waardevolle kritiek krijg je als teatermaker van je akteurs tijdens het repetitieproces.”

Erwin Jans

moderne komedies van Gerardjan Rijnders, opgebouwd uit een typische tekstuur: “de personages binnen de fictie springen voortdurend van het ene been op het andere: ze verglijden van banaal en lachwekkend via absurd en om te gieren naar plots heel gevoelig en kwetsbaar en dus gênant. De toeschouwer van zijn kant zit ook tussen twee stoelen: waar het daarentoe plezant was om met die domme, grappige personages op de scène te lachen, wordt het hem in een flits duidelijk dat die personages verdomd goed op hemzelf lijken en dat de situatie waarin ze zitten niet eens zo absurd veel verschillen van zijn eigen leefsituatie” (A.M. Lambrechts, programmaboekje van de Week). Vanuit de waarneming van dit dubbele perspectief in Rijnders' teksten is dan de idee gegroeid om met een aantal vooraanstaande kunstenaars die dualiteit in de moderne komedie even van naberdijk te belichten.

Komedies: Rosemary

De komedies van Rijnders bestaan enkel op het toneel: zij beschrijven een toestand van denken, van doen van vreezen... Waan en werkelijkheid, heden en verleden zijn zonder gemarkeerde overgangen tegelijkertijd en op hetzelfde niveau werkzaam. Kronologisch tijdsverloop, wel omliggende karakters en plot zijn vaak zoek. De teksten lijken nachtmerries waarin de dromer de gebeurtenissen niet onder controle kan houden.

“Rosemary's Clooney's Baby” door Gerardjan Rijnders in '78 geschreven en door Onafhankelijk Toneel opgevoerd onder de titel “Rhine-stone Queen”, is een amalgaam van reisaantekeningen, anekdotes, situa-

Dollie

“Dollie” is een thrillerachtige familiekomedie (1977) waarin Rijnders' toneelgezin een variant is van de Freudiaanse familiesituatie: de zoon doodt de vader niet om de moeder te bezitten, maar zou eerder de moeder willen vermoorden om de vader te bezitten. De familie zit incestueus en met nauw verholene agressie op elkaars lip in een geïsoleerd wereldje binnen de nog bozere buitenwereld. Wie we is, wat waar gebeurt, wie wat bedoelt is vaak niet onmiddellijk achterhaalbaar. De verhoudingen tussen de verschillende personages, soms agressief hard, soms komisch naïef, zijn echter raak uitgebeeld.

De regie van beide stukken is in handen van Paul Peyskens en belooft dus. Voorstellingen zijn op 16, 17 en 18 maart, telkens om 20.30 in de Vlaamingsstraat 83. Reserveren kan op telefoonnummer 016/23 88 51.

Luk Raeymaekers

Prof. Billiet over verzuiling

De steen des aanstoots?

De maatschappelijke discussie over de verzuiling is verزند. De enen willen de zuilen hoe dan ook slopen, de anderen verdedigen ze met hand en tand. Het probleem is dat er zelfs niet meer wordt geruzied, want van kristelijke zijde blijft men van de gesprekstafel weg. Prof. Jaak Billiet van het departement sociologie — fakulteit sociale wetenschappen wil als socioloog nieuwe impulsen geven aan de discussie, op zo'n manier dat zij terug meeprenen. Daarom stelt hij een nieuwe definitie voor (zie kader). We gingen hem interviewen en lanceerden direct de aanval.

Veto: Bent u nu een voorstander van ontzuiling?

Billiet: "Dat is niet zo belangrijk. De vraag die ik mij stel is de volgende: "Kun je een gezonde samenleving hebben gegeven dat daar verzuiling is?" Dit is niet mijn persoonlijk standpunt. Los van mijn eigen gevoel daarover, vraag ik mezelf af: "Wat kan een maatschappelijk criterium zijn?" Dan moet ik zeggen dat ik pleit voor een in zekere zin genueanceerde, gematigde verzuiling die aan banden gelegd wordt. Ik pleit dus niet voor een afschaffing. Waarom moet ik dat doen als ik mij op een maatschappelijk standpunt zet? a. Pragmatisch is die zin dat als je dat niet doet, men van katholieke zijde nooit het gesprek gaat mee voeren. b. Principeel, omdat je in een democratische samenleving het recht niet kunt ontkennen aan levensbeschouwelijke partikuliere groepen om zich te organiseren in om het even wat. Je kunt met andere woorden niet zeggen: "Voetbal heeft niets met godsdienst te maken, dus wij verbieden in dat dorp aan deze kerkgenootschap om haar voetbalploeg op te richten."

Veto: Maar kun je dat netwerk niet sterk ontmoedigen?

Billiet: "Dat is iets anders. Daar zou je over kunnen discussiëren op basis van 'wat is goed of niet goed' voor een samenleving zoals Vlaanderen. Je zou kunnen gaan zeggen: "Moeten we dan niet de verzuiling regelen in die zin dat het netwerk wat minder centralistisch kan zijn, dat er geen monopolies mogelijk zijn, dat bepaalde kleine levensbeschouwelijke groepen aan hun trekken komen, bijvoorbeeld door positieve discriminatie?" Maar dan zitten we in een andere benadering. Dan zeg je niet meer: "We gaan de verzuiling afschaffen", maar dan zeg je: "Laat ons liever de verzuiling regelen". Ik denk dat tot nu toe een beetje ongewild vanuit bepaalde actiegroepen door het woord verzuiling te gebruiken, men altijd de indruk heeft gehad van katholieke zijde 'men wil ons eigenlijk afschaffen'. Als je daarmee begint kun je niet verder. Bijgevoel moet je andere criteria zoeken. Aangezien het om een maatschappelijke functie vervulling gaat, is het de burgerlijke overheid die de verantwoordelijkheid daarvoor blijft dragen. Het is de burgerlijke overheid die kan zeggen: "Tiens, gij moogt dat doen. Is dat wel goed als daar alleen een kristelijk ziekenhuis kan zijn?" De overheid kan niet afschaffen, maar wel controleren, regulerend optreden en naar een klimaat gaan waar men zich afvraagt: "Is het wel altijd nodig om het afzonderlijk te doen?" Doen we het niet beter samen (bijvoorbeeld een centrum voor drugsverslaafden)? En dit op vrijwillige basis."

Veto: Kan dat feitelijk verwacht worden, zo regelerend optreden vanwege de overheid? De overheid wordt toch maar gevormd door de politieke partijen.

Billiet: "Dat is natuurlijk het punt. Er is een grotere autonomie van de politici nodig tegenover de belangengroepen. Ik neem aan dat de politieke verkozenen niet tot een monoliet van een zuil behoren, maar tot een netwerk. Dan kan ik mij voorstellen dat bijvoorbeeld de CVP andere ideeën heeft over de maatschappelijke noden dan bepaalde groepen in de zuil. Dan zie ik het wel mogelijk om een zekere controle te hebben."

Veto: Maar om ergens de verzuiling tegen te gaan, moeten er toch wel enorm grote tegenstellingen zijn binnen de zuil.

Billiet: Die zijn er toch. De belangen van de arbeidersbeweging zijn niet dezelfde als die van de mutualiteit. En de belangen van de mutualiteit zijn niet dezelfde als die van de ziekenfondsen."

Wat is verzuiling?

Het concept "verzuiling" verwijst naar een veelheid van processen waardoor binnen een in principe pluralistisch staatsverband "zuilen" ontstaan.

Een zuil heeft vijf algemene kenmerken. -1. Het gaat om netwerken van partikuliere organisaties. Dus niet de overheid, maar prive-initiatief. -2. Leder van die netwerken heeft een eigen levensbeschouwelijke en/of ideologische identiteit. -3. Ze vervullen een maatschappelijke functie. -4. Er is de mogelijkheid en de tendens dat dit tot een zekere apartheid aanleiding geeft. -5. Het netwerk is aan een politieke partij verbonden. Deze definitie verschilt op diverse punten van vroegere definities.

Een eerste verschil is subtiel, namelijk door van netwerk te spreken. Vroeger noemde men dit "complexen van organisaties", maar dan denkt men veel te vlug aan een monoliet, een blok ondoor-dringbaar, standvastig, onveranderlijk. Een ander verschil is dat de binding met een politieke partij ook als een kenmerk wordt beschouwd. Het voornaamste verschil is echter de wijze waarop elk van die kenmerken opgevat wordt, namelijk meer de nadruk gaan leggen op het feit dat elk kenmerk variabel is en dat de verzuiling bijgevoel veel vormen kan aannemen. Met dan direct daarbij de stelling dat, als je een oordeel wil uitspreken over de zuilen, je moet gaan kijken naar de concrete vormen.

Veto: In uw artikel in "Vlaanderen morgen" maakt u een belangrijk onderscheid tussen de zuilen en de zogenaamde politiek-korporatieve netwerken. Waarom? Want dat heeft implicaties voor wat u als de kwalen van de verzuiling ziet.

Billiet: "Dat is nog een van de moeilijkste punten van mijn standpunt omdat beiden zoveel met elkaar te maken hebben. Het is een soort analytisch onderscheid. Met politiek-korporatieve netwerken wordt bedoeld dat bepaalde organisaties die vooral op belangenverdediging gericht zijn en die niets te maken hebben met een levensbeschouwelijke identiteit, met mekaar koalities sluiten samen met politieke partijen. Zuilen zijn voor een stuk politiek-korporatieve netwerken. Maar wat ik wil zeggen is, zelfs als er geen verzuiling zou zijn, dan zouden niet alle problemen opgelost zijn, want dan zou je waarschijnlijk nog te maken hebben met die politiek-korporatieve netwerken. Dingen zoals politiek dienstbetoon, het plaatsen van figuren in de kabinetten enzovoort. Uiteraard loopt dat deels volgens de zullijnen, maar dat loopt evenzeer volgens ander: belangengroepen; beroepsverenigingen, syndikaten van geneesheren. Het loopt ook rond dingen die eerder met sociaal-economische tegenstellingen te maken hebben: het patronaat, de arbeidersbeweging, enzovoort."

Veto: Akkoord. Maar dan gaat u bepaalde belangrijke zaken buiten beschouwing laten als u het over verzuiling hebt?

Billiet: "Ik zou zeggen: "Probeer te zoeken om niet alles verzuiling te noemen!" Dat gaat je veel verder brengen. Anders ga je naïef denken: "Schaf de verzuiling af en alles lost zich op." Bovendien kan men maar iets kennen door het te onderscheiden van iets anders."

Nadelen

Veto: Welke zijn volgens u de nadelen van de verzuiling?

Billiet: "Er zijn er duidelijk meer dan

die ik beklemtoon, maar elke keer probeer ik daarbij te zeggen dat bepaalde verschijnselen vlugger optreden bij verzuiling, maar geen noodzakelijk gevolg daarvan zijn. Sommige van die verschijnselen ga je ook hebben als er geen verzuiling is. Ten eerste zijn zuilen gulzige organisaties, ze willen alsmaar uitbreiden. Maar dat is een kenmerk van alle grote organisaties die op zeker moment naar monopolievorming streven. Het is iets dat bij ons duidelijk aan de verzuiling gekoppeld is en ook in een speciale vorm; het wordt zo'n beetje geheiligd; het is geen gulzigheid, het is missie. Vandaar dat ik het heel noodzakelijk vind dat in een zuil loyale kritiek mogelijk is om die gulzigheid aan te klagen. Een tweede mogelijke kwaal is de overdreven confrontatie en polarisatie. De samenleving is konfliktueel, maar ik denk dat je dat door de verzuiling nog wat aanscherpt, ook op gebieden waar dat niet persé nodig is. Al wat er is wordt zo'n beetje een controversieel onderwerp. Terwijl het gemeenschappelijke wat er zou kunnen zijn, weinig aan bod komt. Een derde punt is meer historisch: we hebben weinig nationaal gevoel en bewustzijn, ook in Vlaanderen, omdat de bevolking in het verleden vaak in die blokken, die netwerken is grootgebracht. Je werd Vlaming via de deelname aan bijvoorbeeld de kristelijke organisaties. Maar binnen die werelden is nu een zeker patroon van klantelisme ontstaan. Men neemt deel aan een aantal activiteiten van de verzorgingsstaat vanuit een zekere klantbinding: "Wat geeft mij voor...". Vaak niet meer vanuit een overtuiging. Ik vind het belangrijk dat er in een samenleving een maatschappelijke cohesie aanwezig is, die meer is dan "gemeenschappelijke belangen". Op dit ogenblik ervaart men in Vlaanderen een leegte, men vraagt zich af: "Waar zijn onze gemeenschappelijke waarden?" De zuilen hebben dat een beetje belet. Dat zou ook een nadeel kunnen zijn."

Kostprijs

Veto: En de kostprijs? In uw artikel in "Vlaanderen morgen" schrijft u dat het nadeel van de hoge kostprijs niet bij de specifieke kwalen van de verzuiling hoort.

Billiet: "Ik heb dat expliciet afzonderlijk gehouden omdat ik daar juist tegen zou reageren. Ik redeneer graag in tegenstellingen. Ik beklemtoon iets terwijl ik weet dat er ook andere aspecten aan zijn. Op die manier komt er wat tegenreactie. Je vindt toch nooit de waarheid in één schuving. Dus zeg ik nu: "Die kostprijs, daar ga ik tegenin." Ik weet dat ook wel van die hoge kostprijs, maar ze hebben dat

Jacques Billiet: "Voetbal heeft niets met godsdienst te maken". (Foto Peter Vermeiren)

altijd maar gezegd als een evidentie in de media, dus zeg ik: "Dat is niet zo."

"Ik denk dat er een hoge kostprijs is. Je moet dat niet verdoezelen. Maar hoeveel groter die is...? Als de hoge kostprijs niet via de verzuiling zou opgewekt worden, zou die waarschijnlijk via andere mechanismen opgewekt worden: de politiek-korporatieve netwerken, maar ook professionele groepen, stedelijke lobby's... Een ander punt van die kostprijs is het personeel. Je zou kunnen zeggen: "We maken één schoolnet in België", wat ik dus zeker niet voorstel, "dan ga je minder personeel nodig hebben: dus we gaan dat niet doen, want we moeten ons personeel handhaven". Maar dat hoeft natuurlijk niet zo te zijn, want je kunt met hetzelfde personeel andere dingen doen dan twee zuilen opzetten."

Veto: Je kunt meer dingen doen.

Billiet: "Inderdaad. Nu zeg me: "We moeten besparen, we zullen het VSO een stuk afbouwen". Je zou dus evengoed kunnen zeggen: "We maken één schoolnet maar dan wel met VSO naast traditioneel onderwijs." Dan voer je grondig de discussie over de waarden. Waarom is het nu te doen in het onderwijs? Is het te doen om de kwaliteit van een opleiding, om de democratisering van het onderwijs of is het ook, in zekere zin, de kinderen proberen binnen één visie op te voeden?"

Veto: Hebt u al positieve reacties gekregen op uw nieuwe benadering?

Billiet: "Nogal veel, want ik moet

nogal veel rondtrekken bij groepen waar ik vroeger niet kwam. Onze vroegere bijdragen over verzuiling die meer beschrijvend en minder geëngageerd waren, meer wijzend op een aantal mechanismen in de kristelijke zuil, werden nogal wat misbruikt van vrijzinnige zijde, zonder dat daar een tegengewicht aan kritiek was op de eigen organisaties. Dat maakt je op een zeker moment een beetje kregel. Waarom? Je kunt loyaal kritisch zijn, maar uiteindelijk voel je je betrokken bij die eigen wereld. Ik stel nu vast dat de nieuwe klemtonen nogal aandachtig bekeken en eerder positief gewaardeerd worden in sommige katholieke middens. Wat op zichzelf gunstig is en wat er zou kunnen op wijzen dat het toch wel goed is om een discussie te hebben. Dan zeg ik altijd: "Maar vergeet ook niet te lezen over die gulzigheid, over dat intern pluralisme, enzovoort." Men mag toch niet vergeten dat er een enorm maatschappelijk potentieel aanwezig is in de katholieke organisaties waar men niet naast kan en mag, als we over de toekomst denken."

Hildegard Franco
Peter Breugelmans

Op woensdag 11 maart organiseert Agalev-Studenten-Leuven een debat over de verzuiling. Sprekers zijn Jaak Billiet, Magda Aelvoet (senator Agalev) en Paul Pataer (senator PAKS). Miek Aerts van de stichting Lodewijk De Raet zal het debat modereren.

DE KAMERMETODE

Weet U waar ik erg veel van hou? Van teater. Modern teater dan. Het soort teater dat je 'tejater' spelt. Ik ben er echt weg van.

Ik weet nog erg goed hoe mijn liefde voor het teater (aanvallend dus nog geen tejater) ontstaan is. Toen ik in het tweede jaar van het middelbaar zat, kwam bij ons op school een reizend theatergezelschap /Avare van Molière spelen. Met Luc Phillips in de hoofdrol. Voordien was ik nog nooit echt met het toneel in aanraking geweest, maar toen wist ik het: dit is het, dit is kunst. Teater, ik was er op slag weg van.

Later kwam ik in Leuven. Leefde ik voordien in quasi onwetendheid, hier ging de horizon open. Hier verloor ik mijn onschuld, mijn voornemens en veel geld. Maar vooral: hier ontdekte ik het tejater: avant-gardistisch, non-konformistisch en postmodernistisch. Jezus Kristus! In vergelijking met tejater was teater drie maal noppes. Teater stond tegen tejater zoals een kip staat tegen een boeing. En Luc Phillips stond tegen Paul Peyskens, zoals een privaat tegenover een katedraal, zoals een tafelkleed tegenover een kirkustent en zoals een regendruppel tegen een meer. Vooral van Paul Peyskens heb ik trouwens veel geleerd. Misschien formuleer ik het verkeerd, want om tejater te maken moet je veel afleren! Van Peyskens heb ik heel wat afgeleerd. Zoveel heb ik afgeleerd, dat ik van oordeel ben dat ik nu rijp ben om zelf tejater te gaan maken. Een tweede Peyskens zal ik wel nooit worden, maar ik doe mijn best.

Ik ben dan ook heel erg blij dat nu mijn eerste stuk af is. Het heeft vier jaar gekost om het te maken, laat u dan ook niet misleiden door het feit dat het scenario 'slechts' (wie bepaalt dat?) drie bladzijden lang is. Eigenlijk heb ik trouwens mijn hele leven nodig gehad om rijp te worden

voor het schrijven van dit stuk, je zou dus kunnen stellen dat het nog veel langer geduurd heeft voor het tot stand kwam. Het stuk heet 'I'. Ik weet dat 'I' een beetje een rare naam is voor een toneelstuk, maar is het dat niet waar het bij tejater allemaal om draait: het omverwerpen van bestaande theaterclische's om zo te komen tot een herbeleving van het teater an sich. Een teater dat als uiteindelijk doel heeft een teater *fur sich* te worden: de ultieme sublimatie van het menselijk tekort, waardoor de mens zijn meesterschap over de wereld, dat hij in de huidige maatschappij heeft moeten afstaan aan de machine, hervint en bevestigt. Kortom: tejater. Tejater houdt volgens mij dan ook een duidelijke politieke bodschap in: een oproep tot engagement, dat erin bestaat eens ernstig na te denken over de zin van het hele cultuurgebeuren eigenlijk. Dat wordt volgens mij allemaal weerspiegeld in die titel: 'I'.

De hoofdrollen zullen worden gespeeld door een goudvis en een konijn. De spelers dienen immers aangepast te worden aan het niveau van de dialogen. Is het overigens niet nog een van die bekende teateromden dat de spelers doorgaans mensen moeten zijn? Het decor zal bestaan uit een konijnhoek, met daarnaast een bokaal. Verder niets. Dat is precies het geniale aan mijn stuk: die fundamentele herbronning, dat in vraag stellen van klassieke structuren, terwijl ik die tegelijkertijd toch behoud, maar dan in een gesublimeerde vorm. De klassieke eenheid van tijd, plaats en handeling blijft immers wel behouden! Bovendien is het erg goedkoop. Mijn stuk zal gedurende vijf maanden twee maal daags te zien zijn in het Stuc. Het duurt drie uur.

U komt toch ook?

Jan Camerlinck

Leuven vol, als het even kan

Hebben de ettelijke groepjes enthousiastelingen nodeloos hun instrumenten gestemd, of is er toch nog hoop? Met andere woorden, wat na "Leuven vol Muziek"? Het verhaal van een "AV-project".

Traditiegetrouw organiseren enkele leden van Kultuurraad, al dan niet met de hulp van enkele andere geïnteresseerde studenten, een gebeuren dat dan als AV-project doorgaat. Ouderejaars herinneren zich nog wel Belgium Mythology ('84) en zeker Leuven vol Muziek I en Leuven vol Muziek II. Dit jaar is er in het kader van enkele hervormingen in Kultuurraad hiervoor een speciale werkgroep opgericht. Zij kwamen bijeen, zij dachten, en zij besloten het volgende.

Het broertje van Leuven vol Muziek zal hoofdzakelijk aan de muur hangen. Anders gezegd: na de muziek stopt het

lingen te bespeuren die de al dan niet daarvoor voorziene muren met pap en behang te lijf gaan. De student van overdag wordt gekonfronteerd met het resultaat van hun arbeid: een chaos aan uitnodigingen voor fuiven, optredens, betogingen, ... en binnenkort ook de propaganda voor ploeg zus en zo, die het nu eens eindelijk allemaal goed gaat doen.

Stel je eens voor dat deze mensen in plaats van al deze rommel de muren nu eens gewoonweg wit zouden plakken. Hoe lang zouden de witte muren hun maagdelijkheid behouden?

De strijd voor de aanplakborden is een harde strijd. Vele nachtarbeiders zien hun werk de volgende morgen al ongedaan gemaakt. En voor een groepje AV-gekkedie die de muren nu eens graag wit zouden zien is de strijd bij voorbaat al verloren.

Toch gaat de AV de uitdaging aan, en wel in guerrilla-stijl. De Leuvense voorbijganger weze op zijn hoede: de laatste week van april staat er wat te

stellingsruimtes, laat de Dijlemolens voor wat ze zijn, dremplvees kan geen ekskuis meer zijn want de tentoonstellingsruimte is de stad zelf. Ook hier wordt vastgehouden aan het LVM-stramien: op straat is het te doen. Kunstenaars en performers, artistieke studenten, enzovoort kunnen hun werk op de muren van de stad — al dan niet wit geplakt — kwijt. Een wandeling in de stad zal volstaan om alles eens gezien te hebben. Dat is dan ook een van de dingen die op woensdag 29 april gedaan zullen worden.

D-day

Ook al vallen er de hele week eigenaardige dingen te bespeuren — de plakguerrilla, weet je nog wel — het eigenlijke moment is op woensdag 29 april.

Rond 12.00 uur wordt het startsein gegeven. Het is niet uitgesloten dat er op dat moment wat in de Alma te zeleven valt. Ook zal men hier en daar al wel een kunstenaar de eerste of laatste hand aan zijn werk kunnen zien eggen. Op vooraf bepaalde plaatsen

De muren fluisteren en de straat ligt vol met muzikanten. En dan nog wel voor onze eigen deur in de 's Meiersstraat, ter gelegenheid van Leuven vol Muziek vorig jaar. Dit jaar verschuift de aandacht van de voorgrond naar de achtergrond: MUUR TOER ISME is de titel van het nieuwe AV-project.

AV-project zich op een andere telg van moedertje kunst: de beeldende kunsten. Wie nu de neiging voelt — telurgesteld — de rest van dit artikel ongelezen te laten, oefent best nog een beetje geduld: ook ons is de "ambiance" niet ontgaan die van een op stelten gezet Leuven, muzikanten op de hoeken van de straat, en vooral veel volk uitgaat. De AV gooit het dit jaar over een andere boeg, maar vaart nog steeds met hetzelfde schip: op 29 staat de stad op stelten.

Plakken

De inspiratiebron voor het nieuwe AV-project is het Leuvense plakkenoemen. Elke nacht zijn er wel ergens zonder-

gebeuren. Het plakken van de muren is als het ware maar een voorspel: ook Kultuurraders vinden witte muren (voor zover deze wit zullen blijven) maar een saaie bedoening. En trouwens: het AV-project zou geen AV-project zijn als er geen kunstenaars, al dan niet professioneel, aan te pas kwamen. Geen Satie-rekordpogingen, bizarre muziekperformances of telefoonconcerten dit jaar, maar schilderwerk, constructies, installaties... Zoals reeds gezegd: dit jaar gebeurt het met beeldende kunst.

Wie zich nu verveldt vraagt waar hij deze dingen dan wel moet gaan zoeken kan gerust zijn: hij moet het niet gaan zoeken in obskure tentoon-

(waarover later meer) kunnen ook de studenten zelf hun artistieke energie kwijt. In de namiddag vindt als het ware de inrichting plaats van de tentoonstelling, die 's avonds, rond zeven uur, geopend wordt.

Na de plechtige opening is er de unieke kans om in een door live-muziek begeleidde groep het hele parcours door te wandelen. Een unieke kans, want buiten het onthullen en bewonderen van de kunstwerken zijn er op verschillende plaatsen op het parcours ook enkele acts voorzien. Trouwens, wacht niet te lang met het bekijken van de bezienswaardigheden, want de tentoonstelling zou wel eens van heel tijdelijke aard kunnen zijn.

Waar men het plakken van de muren het voorspel kan noemen, en net bekladden de ontmaagding, vormt de happening om 22.00 uur het... je weet wel. Allen naar de Leuvense markten en pleinen, waar de dag ten slotte wordt afgesloten met een feestelijke *Place du Tertre* en veel ambiance.

Alle geïnteresseerde en enthousiaste studenten-kunstenaars die met hun schilder- en tekenkunst een steentje willen bijdragen aan het MUUR TOER ISME, kunnen hun creativiteit botvieren op een aantal witgemaakte muren, verspreid over Leuven. Voel je meer voor een portret of karikatuur, op de *Place du Tertre*, kan je een plaatsje uitkiezen.

De AV nodigt alle studenten-kunstenaars uit hun sluimerend schilder- en teken talent eindelijk te tonen en anderen mee te laten genieten. Voor de goede gang van zaken en om het de programmatoren te vergemakkelijken, vraagt Kultuurraad aan alle studenten zich zo snel mogelijk in te schrijven, en je plannen te vertellen (vooral wel materiaal je nodig hebt). Het is voor de vluggerds, want het aantal plaatsen is beperkt.

Inschrijvingen gebeuren op 't Stuc, Van Evenstraat 2d of 016/236773 bij Miep.

Isabelle Rossaert

AGENDA

samenstelling: Jan Van der Linden

Maandag 9 maart

- 20.00 u. **KONCERT** door het Universitair Symfonisch Orkest, in Inkomhal van UZ Gasthuisberg.
- 20.00 u. **DEBAT** Historici zonder publiek. Kleine en grote geschiedschrijving op gescheiden wegen, org. Post-Factum, in L & W.
- 20.30 u. **LEZING** Licht en schaduw door Willem De Greef, in het kader van 'Henri Alekan', in AV, org. DAF.
- 20.30 u. **TEATER** Het beest in de jungle door Teater Malpertuis, org. Germania, in 't Stuc, inkom 150/200.
- 22.30 u. **FILM** La Belle Captive (A. Robbe-Grillet), in AV, org. DAF.

Dinsdag 10 maart

- 14.00 u. **LEZING** in de reeks 'Universiteit derde leeftijd Leuven' Zuidpool-onderzoek door prof. P. Van Haecke, in L & W, 8ste verdieping.
- 20.00 u. **KONCERT** Kasteelconcert met optreden fakulteitskoor, kleine kamerensembles en het ensemble Koninklijke Vlaamse Ingenieursvereniging, in promotiezaal Arenbergkasteel, toegang gratis.
- 20.30 u. **FILM** La Belle Captive (A. Robbe-Grillet), in AV, org. DAF.
- 20.30 u. **TEATER** De Fysici door Antigone (vredesweek), org. VTK, Wina, Landbouw, in zaal Lerkveld Vanteghebaan 220, Heverlee, inkom 100/150.
- 22.30 u. **FILM** La Truite (J. Losey), in AV, org. DAF.

Woensdag 11 maart

- 15.00 u. **LEZING** Perceptions of the American Landscape door prof. H. Cohen, org. Program of American Studies, in L & W, 8ste verdieping.
- 17.00 u. **LEZING** De universiteit door R. Borghgraef, in 't Stuc, org. 't Stuc.
- 20.00 u. **LEZING** Dirk Meert in AV, org. AIB.
- 20.00 u. **FORUM** Links in Vlaanderen, met Rudi Laermans en Eddy Daniels, in AV, org. Polekar.
- 20.00 u. **DEBAT** Verzuiling, met J. Billiet, M. Aelvoet, P. Pataer, in AV 91.12, org. Agalev Studenten.
- 20.30 u. **FILM** West Side Story (Robert Wise en J. Robbins), in 't Stuc, inkom 60/80.
- 20.30 u. **LEZING** Filmnostalgie door E. De Kuyper, in AV, org. DAF.
- 20.30 u. **LEZING** Vasten, vroeger en nu door prof. H. Servotte en L. Kleder, in Begijnhof 16, org. UP, inkom gratis.
- 20.30 u. **JAZZ** met Eddy Sabbe en Paul Massy, in De Spuyse.
- 23.00 u. **FILM** A Strange Love Affair (E. De Kuyper), in AV, org. DAF.

Donderdag 12 maart

- 18.00 u. **ETEN** Indonesische avond met Indonesische muzikanten en danseressen, in Alma 2.
- 20.00 u. **KONCERT** Conservatoriumafdeling Lemmensinstituut speelt werk voor piano, dwarsfluit, hobo, enz. (simultaan in min. 3 zalen), in Lemmensinstituut.
- 20.00 u. **LEZING** Saladin door prof. U. Vermeulen ('Spiffuren in het oosten'), org. Inforient, in L & W, 8ste verdieping, inkom 50.
- 20.30 u. **VIDEO** The Dresser in, Vaartstraat 16, org. Homo & Lesbienne-centrum, inkom gratis.
- 20.30 u. **TEATER** Romeo/Julia van Studio's Onafhankelijk Toneel, in 't Stuc, org. 't Stuc, inkom 140/200.
- 20.30 u. **FILM** Drole de drame (M. Carné), in AV, org. DAF.
- 22.30 u. **FILM** Het dak van de walvis (R. Ruiz), in AV, org. DAF.

Zaterdag 14 maart

- 00.00 u. **INFODAG** voor studierichtingen exakte wetenschappen, landbouwwetenschappen en ILO.
- 20.30 u. **FILM** Weekendfilm Looks and Smiles van Ken Loach, in 't Stuc, inkom 60/80.

Maandag 16 maart

- 20.30 u. **TEATER** Rosemary's Clooney's Baby Dollie, of Avocado's bij de lunch van sekte Teaterwetenschap KUL, in Vlamingenstraat 83, org. 't Stuc, inkom 130/180.

TENTOONSTELLINGEN

- FACULTY CLUB** Jos Geboers tot en met 13 maart van 9 tot 11.30 en 15 tot 19 u
- UZ GASTHUISBERG** Toon Vanmechelen, schilderijen, keramiek en statiebeelden, tot en met 22 maart van 8 tot 20 uur.
- BIB GODGELEERDHEID** Mozes Maimónides tot en met 13 maart van 9 tot 19.
- DE SPUYSE** Jef Gilles, grafiek, tot 19 maart.
- HALL ALMA II** Des Lumières et des Ombres — Henri Alekan — 50 ans de cinéma, van 13 tot en met 20 maart.
- EXPOZAAL L & W** Toon Tersas, kalligrafiek, van 11 tot en met 24 maart.

Boycot apartheid

Zuid-Afrika en zijn onmenselijke apartheidssysteem blijven onafgebroken in de actualiteit, dit ondanks allerhande censuurmaatregelen. Halen al de boycotmaatregelen die genomen werden door de EEG, en terugtrekking van multinationals dan niets uit?

Het is duidelijk dat multinationals of regeringen niet zomaar (omdat ze van goede wil zouden zijn) zullen overgaan tot het nemen van effectieve sancties. Het is aan ons om de regeringen te dwingen tot het nemen van deze maatregelen.

Daarom wil AIB ook verder gaan met haar mobiliseringscampagne tegen apartheid, om een zo breed mogelijke bevolkingsgroep hier, solidaire te maken met de onderdrukte zwarten in Zuid-Afrika.

De Fysici

Dinsdag 10 maart om 20.30 u. komt Theater Antigone naar toneelzaal 'Lerkveld' (Waversebaan 220, Heverlee) met haar nieuwe creatie *De Fysici*, in het kader van de Universitaire Vredesweek (org. Wina, VTK, LBK en de Natuurkundige Kring).

Het gaat om een stuk van de Zwitserse schrijver Friedrich Dürrenmatt. *De Fysici* geldt als zijn meesterwerk, niet enkel omwille van zijn intrinsieke rijkheid, maar allicht nog meer omdat het onderwerp razend actueel is gebleven. De twee atoom machten spelen thans nog, en zelfs gevaarlijker dan ooit, met de knopjes die het einde van de wereld en van de mensheid binnen hun bereik hebben. Wat is de betrokkenheid van de wetenschappers in deze ontwikkelingen? Dit dramatische thema staat centraal in Dürrenmatts *Fysici*.

Een heel summier verhaal: twee geleerden uit de twee verschillende "kampen" spelen zotte in een krankzinnigheidsziekte met als opdracht de zinnigste hedendaagse fysicus Johan Wilhelm Mobius met zijn levensbelangrijke manuscript te ontvoeren. Mobius, al evenmin een krankzinnige

heeft zijn toevlucht genomen in 'Les Cerisiers', het krankzinnigheidsziekte, om met zijn vernietigende kennis en wetenschap te ontsnappen aan de dreigende grootmachten: de vlucht naar het niemandsland van een gesticht. Alleen in het gekkenhuis voelt hij zich nog vrij.

Nadat ze alledrie hun (te) toegewijde persoonlijke verpleegster gewurd hebben, ontmaskeren de fysici mekaar en beslissen samen het spel van schijn en werkelijkheid verder te zetten. Maar dan pas gaat het spel van de echte waanzin met de vrouwelijke gebedarts van het gesticht als spil het gebeuren overheersen en de toekomst overheersen. De lijken op de scene laten je bij dit alles ijskoud. Wat leeft of doet alsof is stukken belangrijker.

Jo Gevers zorgde voor een originele scenische vormgeving: vindingrijk en efficiënt. Alle spelers van Theater Antigone hebben een rol in deze productie. De hoofdrollen spelen blinken echter uit: Piet Balfourt, Andre Vandaele en Werther Van der Sarren. De studenten betalen 100 fr inkom, niet-studenten 150 fr. □